

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů
(se zaměřením na Rychnovsko)**

Bakalářská práce

Autor: Veronika Hlavsová
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.
Oponent práce: Mgr. Adéla Marešová

Hradec Králové

2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Hlavsová

Studium: P19K0155

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální komunikace v neziskovém sektoru

Název bakalářské práce: **Vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů (se zaměřením na Rychnovsko)**

Název bakalářské práce AJ: Education of professional and volunteer firefighters (with focus on Rychnovsko region)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá tématem profesního vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru v Rychnově nad Kněžnou a dalšího vzdělávání členů jednotky Sboru dobrovolných hasičů v Solnici.

Teoretická část vychází z analýzy legislativního vymezení HZS a JSDH, organizační struktury, požadavků pro přijetí, zahrnujících i požadavky na osobnostní předpoklady. Mapuje rovněž příležitosti hasičů ke vzdělávání.

Cílem práce je zmapovat možnosti a příležitosti vzdělávání profesionálních i dobrovolných hasičů a zároveň prostřednictvím vlastního empirického šetření menšího rozsahu zjistit názory profesionálních a dobrovolných hasičů na potřebnost profesního a dalšího vzdělávání a jeho efektivitu.

HRONÍK, František. Rozvoj a vzdělávání pracovníků. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 233 s. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-1457-8.

MUŽÍK, Jaroslav. Profesní vzdělávání dospělých. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 263 s. Vzdělávání dospělých. ISBN 978-80-7357-738-4.

ŠERÁK, Michal. Zájmové vzdělávání dospělých. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje. První vydání. Praha: Česká andragogická společnost, z.s., 2020. 178 stran. ISBN 978-80-907809-1-0.

VODÁK, Jozef a KUCHARČÍKOVÁ, Alžbeta. Efektivní vzdělávání zaměstnanců. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 237 s. Management. ISBN 978-80-247-3651-8.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Oponent: Mgr. Adéla Marešová

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů (se zaměřením na Rychnovsko)* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24. 4. 2023

Veronika Hlavsová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce, paní doc. PhDr. Ivě Jedličkové, CSc. za její vstřícný přístup, cenné rady a pomoc při zpracování vybraného tématu.

Anotace

HLAVSOVÁ, Veronika. *Vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů (se zaměřením na Rychnovsko)*. Hradec Králové, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023, 52 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem profesního vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru v Rychnově nad Kněžnou a dalšího vzdělávání členů jednotky Sboru dobrovolných hasičů v Solnici. Teoretická část vychází z analýzy legislativního vymezení HZS a JSDH, organizační struktury, požadavků pro přijetí, zahrnující i požadavky na osobnostní předpoklady. Mapuje rovněž příležitosti ke vzdělávání. Cílem práce je zjistit možnosti a příležitosti vzdělávání profesionálních i dobrovolných hasičů a zároveň prostřednictvím vlastního empirického šetření menšího rozsahu zjistit efektivitu a názory profesionálních a dobrovolných hasičů na potřebnost profesního a dalšího vzdělávání a jeho efektivitu.

Klíčová slova

profesní vzdělávání, hasičský záchranný sbor, jednotka sboru dobrovolných hasičů

Annotation

HLAVSOVÁ, Veronika. *Education of professional and volunteer firefighters (with focus on Rychnovsko region)*. Hradec Králové, Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023, 52 s. Bachelor degree Thesis.

The bachelor's thesis deals with the topic of professional education of members of the Fire and Rescue Service in Rychnov nad Kněžnou and further education of members of the Volunteer Fire Brigade in Solnice. The theoretical part is based on the analysis of the legislative definition of HZS and JSDH, organizational structure, requirements for admission, including requirements for personal prerequisites. It also maps learning opportunities. The aim of the paper is to find out the possibilities and opportunities of education for professional and volunteer firefighters and at the same time to find out the effectiveness and opinions of firefighters on the need for professional and further education and its efficiency.

Key words

professional education, fire and rescue service, brigade, volunteer fire fighter corps

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 24. 4. 2023

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	10
1 Základní souvislosti řešeného tématu	12
1.1 Vznik a poslání hasičských sborů	15
1.2 Předpisy upravující požární ochranu.....	16
2 Hasičský záchranný sbor	19
2.1 Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje, stanice Rychnov nad Kněžnou.....	19
2.1.1 Vznik jednotky.....	19
2.1.2 Organizační struktura výjezdové jednotky	20
2.2 Jednotka sboru dobrovolných hasičů Solnice	21
2.2.1 Vznik sboru a následné jednotky	21
2.2.2 Výjezdová jednotka	21
3 Systém vzdělávání v jednotkách požární ochrany	24
3.1 Odborná příprava příslušníků hasičského záchranného sboru	26
3.2 Odborná příprava členů Jednotky sboru dobrovolných hasičů	29
4 Průzkum postojů ke vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů	34
4.1 Cíl empirického šetření	34
4.2 Metoda empirického šetření.....	35
4.3 Cílová skupina.....	37
4.4 Průběh empirického šetření.....	38
4.5 Interpretace a shrnutí získaných dat.....	39
4.6 Výsledky empirického šetření, jejich komparace a náměty pro praxi	43
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů.....	50
Přílohy	

Seznam použitých zkratek

PO	Požární ochrana
JPO	Jednotka požární ochrany
IZS	Integrovaný záchranný systém
HZS	Hasičský záchranný sbor
HZS KHK	Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje
HZSP	Hasičský záchranný sbor podniku
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
SDH	Sbor dobrovolných hasičů
GŘ	Generální ředitel
MV	Ministerstvo vnitra
MV-GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
ŠVZ HZS ČR	Školní a výcvikové zařízení HZS ČR
SH ČMS	Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska
SH ČMS-UHŠ	SH ČMS - Ústřední hasičská škola
ÚO	Územní odbor
KOPIS	Krajské operační a informační středisko
NOV	Nástupní odborný výcvik
ZOP	Základní odborná příprava
SIAŘ	Sbírka interních aktů řízení
NMV	Náměstek ministra vnitra

Jedná se o seznam nejčastěji používaných zkratek na úseku požární ochrany, z něhož ne všechny zkratky byly využity v této práci, avšak na zmiňovaném úseku mají svůj význam. Seznam zkratek je záměrně vložen na začátek práce pro snazší orientaci v následujícím textu.

Úvod

Tématem bakalářské práce je profesní vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru v Rychnově nad Kněžnou a vzdělávání členů Jednotky Sboru dobrovolných hasičů v Solnici, spočívající zejména v získávání další odborné způsobilosti.

S hasiči přicházíme do kontaktu v každodenním životě, ať už jsme na místě řidičů, kteří se uhýbají ke krajnici vozovky před jejich výstražnými majáky a britkým zvukem sirény, nebo jsme svědky dopravní nehody, kde je jejich přítomnost naprosto nepostradatelná – od řízení dopravy, vyprošťování zaklíněných osob z havarovaných vozidel, včetně prvotního předlékařského ošetření zraněných osob, zabezpečování vozidel proti úniku provozních kapalin nebo požáru, až po zasypávání uniklých provozních kapalin na vozovku sorbentem, anebo jejich pomoc potřebujeme přímo my, když si kupříkladu zabouchneme klíče od dveří uvnitř v bytě nebo v autě. Hasiči se již dávno nezabývají pouze hašením vzniklého požáru. Dnes mezi případy, ke kterým vyjíždějí, patří mimo požáry technická pomoc, dopravní nehody, záchrana osob, vnikání do uzavřených prostor nebo pomoc při živelních pohromách a jiných mimořádných událostí, např. pandemie Covid 19.

To vše jsou důvody, proč si činnost hasičů zaslouhuje pozornost a uznání nás všech, a lidé by k jejich práci měli přistupovat s úctou a respektem. Vždyť právě hasiči jsou ti, kteří přichází na místa, odkud jiní utíkají a vynakládají úsilí tam, kde jiní už to vzdali. Při ochraně obyvatelstva chrání nejenom lidi samé, ale i jejich majetky. Nejen v krizových situacích se projevuje jejich oddanost, loajalita, empatie a rychlé rozhodování. Zásadní pro výkon jejich povolání je i odolnost proti stresu, odbornost a profesionalita. Většina hasičů, a nesmíme opomenout ani ty dobrovolné, svou práci nevnímá pouze jako zaměstnání, ale jako životní poslání.

Hasiči jsou součástí integrovaného záchranného systému naší republiky. Jde o neustále se proměňující prostředí. Členové složek neustále přichází do styku se situacemi, na něž musí umět reagovat i přes to, že se s nimi doposud nesetkali. I to je důvod, proč je nutná odborná příprava, kterou musí povinně absolvovat každý hasič, záchranář i policista. Dalším neméně podstatným důvodem k absolvování školení je fixace již získaných vědomostí a dovedností, expozice nových poznatků a jejich následná aplikace. Součástí vzdělání je také přehled o změnách v aktuální legislativě. K podpoře problematiky

vzdělávání jsou vydávána nařízení, metodiky, řády a doporučení, týkající se možných přístupů k nastalým situacím.

Oblast vzdělávání jednotlivých složek požární ochrany upravuje, v souladu se Zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, zejména Vyhláška č. 247/2001 Sb., tedy Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. Konkrétní podobu pak udávají zejména pokyny generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky. Okrajově je možné se o vzdělávání na úseku požární ochrany dozvědět více například i v Magazínu Hasičárna.

Téma profesního a dalšího vzdělání v porovnání profesionálních a dobrovolných hasičů na Rychnovsku zpracováno prozatím není. A proto jsem si jako cíl své práce určila zmapovat současný stav možností a příležitostí ke vzdělávání výše uvedených subjektů a jejich následnou komparaci. Dílčím cílem práce je získat názory a postoje ke vzdělávání příslušníků a členů obou sborů.

Úvodní část práce je zaměřena na legislativní vymezení pojmů a na stručný úvod do historie požární ochrany. Dále práce pojednává o historii a organizační struktuře Hasičského záchranného sboru Královéhradeckého kraje, stanice Rychnov nad Kněžnou a o Sboru dobrovolných hasičů a následně vzniklé Jednotky Sboru dobrovolných hasičů Solnice. Pozornost je také věnována systému vzdělávání v uvedených organizacích. Výzkumná část bakalářské práce obsahuje empirické šetření, kdy je prostřednictvím kvalitativní metody provedena komparace systému vzdělávání u složek profesionálních a dobrovolných hasičů.

Závěr práce deklaruje podnět k optimalizaci oblasti vzdělávání na úseku požární ochrany, vyplývající ze zjištěných skutečností.

1 Základní souvislosti řešeného tématu

V oblasti požární ochrany jsou standardně užívány odborné termíny, jejichž vymezení je předmětem první kapitoly, která má za cíl pomoci se lépe orientovat ve zbývajícím textu. Typicky například dochází laickou veřejností k zaměňování následujících pojmů „Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce“, „Sbor dobrovolných hasičů“ a „Hasičský záchranný sbor“ a to z důvodu neznalosti těchto základních výrazů. I proto jsou rozdíly těchto pojmů vysvětleny v této kapitole.

Hasič může být příslušník hasičského záchranného sboru, člen jednotky sboru dobrovolných hasičů obce či podniku, zaměstnanec hasičského záchranného sboru podniku nebo člen zařazený v požární hlídce. (Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků, online)

HZS je bezpečnostní sbor, jenž má za úkol zaručit ochranu života a zdraví obyvatelstva, životního prostředí, zvířat a majetku před požáry, mimořádnými událostmi a krizovými situacemi. Dále je úkolem sboru poskytování požární prevence. HZS je součástí integrovaného záchranného systému. Na úseku vzdělávání působí preventivně výchovnou činností, cílenou na širokou veřejnost, například prostřednictvím přednášek, besed nebo projektových dnů. Jsou také určeni k tvorbě vzdělávacích materiálů, poskytovaných občanům. (HZS ČR, 2023, online)

Příslušníci HZS, kteří jsou zařazení v jednotkách, jsou předurčení pro vlastní zásahovou činnost a jsou označováni jako tzv. „výjezdoví hasiči“.

Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce je organizace zřizovaná obcí a je obcí plně zabezpečována po finanční i materiální stránce. JSDH obce je taková jednotka, která je zřízena za podmínek uvedených v právním předpisu (§ 68 zákona o požární ochraně a § 29 odst. 1 písm. a) a § 68 zákona o požární ochraně), zpravidla jako organizační složka obce, kde výkon služby vykonávají dobrovolně členové jednotky SDH obce, kteří mají s obcí uzavřen pracovně právní vztah nebo jinou smlouvou o členství v jednotce, která nezakládá pracovně právní vztah, pouze vztah člena k jednotce SDH obce. (Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, online)

Sbor dobrovolných hasičů nebo „Hasičský sbor“ je zpravidla název základní organizace spolku působícího na úseku požární ochrany, např. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, České hasičské jednoty nebo Moravské hasičské jednoty, jak zdůrazňuje

Metodika pro zřizování jednotek SDH obcí. Těmto organizacím může obec poskytovat dotaci na činnost a spolupracovat s ní v oblasti požární ochrany i v oblasti ochrany obyvatelstva. (Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, online)

Jednotka je útvar zřízený v souladu s příslušnou legislativou, jako je například Zákon o požární ochraně, č. 133/1985 Sb. V jednotce funguje samostatné vnitřní uspořádání a nezbytná dělba práce. Jednotka disponuje takovými prostředky, umožňujícími hasičům provedení zásahu, jako jsou například hadice, žebříky, různé druhy čerpadel, vyprošťovací zařízení pro zásahy u dopravních nehod nebo člun pro pohyb na vodní hladině. Požární technika je zase tvořena širokým spektrem automobilů, od cisternových automobilových stříkaček, přes automobilové žebříky a technické automobily, až po jeřáby a jinou další speciální techniku. Hasiči jsou vybaveni velkým množstvím ochranných pomůcek. Každý hasič má vlastní zásahový oblek, který jej chrání před horkem od požáru a před zraněním při technických zásazích, dále musí vlastnit zásahovou přilbu a speciální obuv. V neposlední řadě je nezbytnou součástí ochranných osobních pomůcek více druhů rukavic, podle konkrétní činnosti u zásahu. Mezi sdílené prostředky patří protichemické obleky, dýchací přístroje, obleky pro práci ve vodě nebo obleky určené na likvidaci nebezpečného hmyzu.

Kategorie jednotek s územní působností zasahující i mimo území svého zřizovatele:

- a) JPO I – jednotka hasičského záchranného sboru kraje (dále jen „HZS kraje“), s územní působností zpravidla do 20 minut jízdy z místa dislokace a dobou výjezdu jednotky od vyhlášení poplachu do dvou minut.
- b) JPO II – jednotka SDH obce, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace, která zabezpečuje jeden (JPO II/1) nebo dva (JPO II/2) výjezdy družstva minimálně o zmenšeném početním stavu a zřizuje se ve vybrané obci s počtem obyvatel zpravidla nad 1000 a dobou výjezdu jednotky od vyhlášení poplachu do 5 minut.
- c) JPO III – jednotka SDH obce s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace, která zabezpečuje jeden (JPO III/1) nebo dva (JPO III/2) výjezdy družstva minimálně o zmenšeném početním stavu a zřizuje se ve vybrané obci s počtem obyvatel zpravidla nad 1000 a dobou výjezdu jednotky od vyhlášení poplachu do 10 minut.

(Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků, online)

Trvalé místo dislokace jednotky se nazývá

- a) hasičská stanice – objekt a další prostory, v nichž je nepřetržitě držena služba příslušníků HZS ČR a zaměstnanců jednotlivých HZS podniků, zařazených v jednotce požární ochrany. Tyto prostory zároveň slouží pro umístění požární techniky a věcných prostředků požární ochrany,
- b) hasičská zbrojnice – objekt a další prostory související s výkonem služby hasičů, kteří jsou zařazeni v jednotce SDH obce nebo v jednotce SDH podniku. Hasičská zbrojnice je zároveň objektem, určeným k umístění požární techniky a věcných prostředků požární ochrany.

Činnost, kdy jednotka plní své základní úkoly, se souhrnně nazývá zásah. Spadá sem například: požární zásah, technická pomoc, evakuace obyvatel, dekontaminace postižených obyvatel a věcných prostředků nebo humanitární pomoc obyvatelstvu.

Zásah začíná okamžikem, kdy je jednotce vyhlášen poplach a končí návratem do místa její dislokace z místa zásahu, případně tím, že jednotka dostane pokyn k ukončení zásahu. (Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků).

Akceschopnost jednotky SDH je definována ustanovením § 18 vyhlášky o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, jako organizační, technická a odborná připravenost sil a prostředků k provedení zásahu. Jednotka SDH obce je akceschopná, jestliže

- a) početní stav hasičů a vnitřní organizace jednotky jsou v souladu s ustanovením § 4 vyhlášky o jednotkách požární ochrany a jednotka je schopna uskutečnit výjezd na zásah v časovém limitu podle § 11 odst. 2 vyhlášky,
- b) hasiči mají osvědčení o odborné způsobilosti podle § 35 odst. 5 vyhlášky pro výkon funkce, kterou v jednotce zastávají, a v jednotce je prováděna pravidelná odborná příprava podle § 36 až 39 vyhlášky,
- c) má za účelem provedení zásahu připravenou požární techniku a věcné prostředky požární ochrany a jsou splněny podmínky pro použití požární techniky a věcných prostředků požární ochrany podle § 8 odst. 2 až 5 vyhlášky.

„Zajištění akceschopnosti jednotky SDH obce je velmi náročné. Obci je povinnost udržení akceschopnosti jednotky uložena § 29 odst. 1 zákona o požární ochraně.“ (Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, online)

V tabulce je pro znázornění uveden počet hasičů, kteří trvale zajišťují výjezd jednotky, na základě stanoveného znění vyhlášky. V pohotovostech se pravidelně střídají dle plánu, který zpracovává velitel jednotky.

Tabulka 1 – Akceschopnost jednotky SDH

	Kategorie jednotky SDH obce (JPO)				
	II/1	II/2	III/1	III/2	V a N
Minimální počet členů připravený k výjezdu	4	8	4	8	4

1.1 Vznik a poslání hasičských sborů

Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán. Toto úsloví je nám vštěpováno už jako dětem. I naši předkové se o jeho pravém významu kolikrát přesvědčili na vlastní kůži.

Téma historie hasičstva je důkladným způsobem zpracováno především Zoltánem Szaszem, jehož publikace byla stěžejním zdrojem informací pro potřeby této kapitoly, dílčím způsobem se dále věnuje historii na úseku požární ochrany například Josef Nitra.

O vzniku prvních hasičských sborů se zmiňuje Szaszo a podotýká, že úkolem tehdejších požárních opatření, formujících se již od 14. století, byla prevence vzniku požárů, či případná regulace již vypuklého požáru. Tato opatření obsahovala i doporučení na organizaci provádění hasebních i likvidačních prací. *„V 17. století byly vypracovány první požární řády, které nařizovaly soustředování různých prostředků pro hašení požárů na určená místa. Tyto požární řády měly preventivní obsah a ukládaly majitelům domů udržovat v pořádku komíny a zabezpečit, aby od plamenů svíček a jiných zdrojů ohně nevznikl požár. Požární řády obsahovaly i tresty za neposkytnutí pomoci, případně odměny za odhalení žháře nebo za včasně poskytnutou pomoc“.* V 18. století vydala Marie Terezie Řád k hašení ohně, na jehož základě se od 1. poloviny 19. století začaly vytvářet plány, jak organizovat hasební práce při vzniklých požárech. (Szaszo, 2010, s. 8-10)

K rozvoji hasicí techniky a náradí výše citovaný autor Zoltán Szaszo uvádí, že se vyvíjely během několika staletí od primitivních starověkých a jednoduchých středověkých

prostředků, až po nejsložitější stroje, nářadí a prostředky současného období. Rok 1912 byl klíčový v používání automobilů pražského hasičského sboru.

Skalská, Hanuška a Dubský uvádí, že „*k založení prvního dobrovolného hasičského sboru došlo ve Velvarech na Kladensku v roce 1864. Jejich význam spočíval jednak v boji proti ohni, ale během národního uvědomování proti rakouskouherskému tlaku vzrůstal jejich národní uvědomovací význam a charakter.*“ (Skalská, Hanuška, Dubský, 2010, s. 5)

Hasičské sbory se, dle již vzpomenutého autora, zřizovaly v osadách, které disponovaly 50 a více domy. Tyto sbory byly buď dobrovolné, anebo placené. Příslušníci placených sborů byli v zaměstnaneckém poměru u obce, která byla zřizovatelem sboru. Členové sborů byli vázání stanovami, které podléhaly schválení obecním sborem. Náklady, které obcím, či osadám vznikaly při hašení požárů, byly hrazeny z rozpočtu. (Szaszó, 2010)

Zlom v novodobé historii hasičstva a v problematice požární ochrany jako celku nastal v polovině dvacátého století, a to přijetím Zákona č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami. Tento zákon byl však k 1.1.1954 zrušen.

„*Proces změn v úkolech a charakteru činnosti Hasičského záchranného sboru ČR, který svůj současný název získal v roce 1995, vyvrcholil na přelomu tisíciletí, kdy byla rozšířena působnost Ministerstva vnitra o problematiku krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému. V souvislosti s tím byly Parlamentem ČR projednány a schváleny nové zákony.*“ (HZS ČR, 2023, online)

1.2 Předpisy upravující požární ochranu

Oblast požární ochrany je upravena několika předpisy, jež jsou průběžně a poměrně často aktualizovány metodikami ministerstva vnitra, pokyny generálního ředitele, či nařízeními vlády, případně krajů.

Stěžejními předpisy, které byly využity pro potřeby této práce, jsou ty, jež stanovují základní podmínky požární bezpečnosti a podmínky související s ochrannou životu a majetku, jako je Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění Vyhlášky č. 226/2005 Sb., jejichž obsahem je plošné pokrytí, technické vybavení, interní organizace, odborná

způsobilost a odborná příprava nebo například koordinace činností jednotek při zásahu, s územní závazností pro všechny jednotky požární ochrany.

Dalšími zákony s působností v oblasti požární ochrany jsou:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

Pro HZS ČR je pak důležitý Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru a Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Pro jednotky SDH obcí a podniků, případně hasičské záchranné sbory podniků je důležitým a základním dokumentem Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků, vydaný Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, který obsahuje například základní pojmy související s problematikou požární ochrany, ale hlavně souhrnně řeší problematiku činnosti zmiňovaných jednotek ve smyslu organizace, akceschopnosti, požadavků na odbornou přípravu a jejich materiální vybavení.

Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, vydaná Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky, obsahuje postup při zřizování jednotky sboru dobrovolných hasičů, s čímž souvisí nábor členů, zdravotní prohlídky, uzavírání smluvních vztahů, vybavení jednotky po stránce technické, ale i vybavení členů ochrannými a věcnými prostředky, získání dotací pro jednotku, úkoly a činnosti zabezpečované jednotkou a další.

Pokyny jsou pak sdruženy ve Sbírce interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra a Sbírce interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR.

V oblasti vzdělávání jsou významnými pokyny:

- Pokyn GŘ HZS ČR a NMV č. 40/2001, kterým se vydává Bojový řád jednotek požární ochrany
- Pokyn GŘ HZS ČR č. 43/2007, kterým se vydává Cvičební řád jednotek požární ochrany – technický výcvik

- Pokyn GŘ HZS ČR č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR
- Pokyn GŘ HZS ČR č. 3/2014, k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 4/2021, kterým se stanoví základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek požární ochrany a příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR

Z interních aktů by neměl být opomíjen Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků, který je vydáván v souladu se zákonem č. 133/1985 Sb., a vyhláškou č. 247/2001 Sb., s platností pro jednotky SDH obcí, či Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky, kterým se stanoví základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek požární ochrany a příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR, vydaný v souladu s vyhláškou č. 247/2001, ve znění vyhlášky č. 226/2005, platný pro příslušníky HZS ČR.

Důležitým dokumentem závazným pro některé jednotky je Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků, vydaný Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR, který obsahuje například základní pojmy související s problematikou požární ochrany.

Mezi další významné předpisy například patří:

- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru
- Nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů,
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 4/2021.

2 Hasičský záchranný sbor

Hasičský záchranný sbor České republiky je v současné době tvořen generálním ředitelstvím, jež je součástí Ministerstva vnitra, a 14 hasičskými záchrannými sbory, s územní působností jednotlivých krajů. Součástí HZS ČR je také Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany, sídlící ve Frýdku-Místku. Součástí HZS ČR jsou dále vzdělávací, technická a jiná účelová zařízení, jakými jsou Školní a výcvikové zařízení HZS ČR, Institut ochrany obyvatelstva v Lázních Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha a Skladovací a opravárenské zařízení HZS ČR.

V současné době je Hasičský záchranný sbor České republiky klíčovou bezpečnostní složkou státu a jeho kooperace při přípravách státu na mimořádné události, jako jsou průmyslové havárie, živelné katastrofy či terorismus, je nepostradatelná. Příslušníci požární ochrany jsou rozhodným orgánem, který se podílí na záchranných a likvidačních pracích a v případě krizových situací jsou hlavním koordinátorem všech bezpečnostních složek. (HZS ČR, 2023, online)

2.1 Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje, stanice Rychnov nad Kněžnou

2.1.1 Vznik jednotky

V publikaci vydané Odborovým svazem hasičů Rychnov nad Kněžnou k historii vzniku stanice v Rychnově nad Kněžnou Jiří Václavík uvádí, že: „*Počátky profesionální požární ochrany v okrese Rychnov nad Kněžnou nacházíme v 70. letech 20. století. První útvar požárníků z povolání v našem regionu zahajuje svou činnosti 1. října 1970 pod názvem Okresní veřejný požární útvar*“. (Václavík, 2020) Dále dodává, že první léta byla, ve srovnání s dnešním vybavením stanice nejen po stránce lidských zdrojů, ale i po stránce technické, nepředstavitelná, jelikož směnu ve zmiňovaných 70. letech zajišťovali pouze dva požárníci z povolání. Jeden zpravidla obsluhoval telefony a radiostanice a zůstával tedy na ústředně a druhý za pomoci dobrovolných požárníků vyjížděl k zásahům. Zajímavostí je, že útvar profesionálních požárníků nedisponoval žádnou mobilní požární technikou, ani vlastním zázemím. Cisternu si profesionální útvar půjčoval od rychnovského sboru dobrovolných hasičů a rovněž zázemí pro jejich práci jim poskytla dobrovolná jednotka ve své zbrojnici vyklizením a přestavbou starého skladiště hasičského náčiní. V roce 1973 již profesionální požárníci disponují vlastním vozovým

parkem a o rok později dochází k výstavbě odpovídající požární stanice. V roce 1995 došlo k přejmenování profesionálního útvaru, stejně jako v celé republice, a vznikla příspěvková organizace Hasičský záchranný sbor. Od roku 2003 jsou hasiči zaměstnáni ve služebním poměru, na základě znění Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. (Václavík, 2020)

Původní hasičská stanice přestávala čím dál více vyhovovat potřebám provozu, a tak byl v roce 2009 položen základní kámen nové stanice, sídlící Na Spravedlnosti v okrajové části Rychnova nad Kněžnou. Stanice byla dokončena a slavnostně předána hasičům do užívání 7. dubna 2011.

2.1.2 Organizační struktura výjezdové jednotky

Územní odbor Rychnov nad Kněžnou je tvořen dvěma stanicemi – centrální požární stanicí Rychnov nad Kněžnou a pobočnou stanicí Dobruška. Od 1. ledna 2023 by mělo s největší pravděpodobností dojít k restrukturalizaci, která povede ke sloučení odborů Náchod a Rychnov nad Kněžnou v jeden celek. Z centrální stanice Rychnov nad Kněžnou by měla vzniknout stanice typu P4. Na zásahové obvody stanic by však tato změna neměla mít přímý vliv.¹

Jiří Václavík ve své publikaci zmiňuje, že stanice v Rychnově nad Kněžnou disponuje 40 příslušníky, kteří zajišťují požární ochranu pro téměř 60.000 obyvatel, dvaapadesát obcí a jejich hasební obvod je více než 650 km². Příslušníci HZS stanice Rychnov nad Kněžnou průměrně vyjíždí k téměř 600 událostem, z toho je více než 80 požárů, přes 160 dopravních nehod, více než 250 technických zásahů a cca 60 planých poplachů. (Václavík, 2020)

Na stanici je tedy 39 příslušníků a velitel stanice, kteří jsou rozděleni do tří směn s označením A-C. Každá směna disponuje jedním velitelem čety, dvěma veliteli družstva, jedním technikem strojní služby, jedním technikem chemicko-technické služby a jedním technikem spojové služby. Dále jsou v každé směně tři strojníci a čtyři hasiči, všichni vyjmenovaní byli přijati do služebního poměru.

---

¹ Dne 1. ledna 2023 došlo k plánované restrukturalizaci čímž se z centrální stanice Rychnov nad Kněžnou, typu C2, stala pobočná stanice velikosti P4. Na zásahové obvody stanic tato organizační změna prozatím, podle dostupných informací, přímý vliv nemá.

2.2 Jednotka sboru dobrovolných hasičů Solnice

2.2.1 Vznik sboru a následné jednotky

Jak bylo uvedeno v kapitole zaměřené na stručnou historii, zajištění prevence před vznikem požáru, organizaci v průběhu požáru či další situace, vztahující se k požární ochraně, historicky zajišťovala na svém území obec, a to zejména zřizováním různých spolků, vydáváním předpisů upravujících průběh hašení za použití prostředků i lidských sil.

Sbor dobrovolných hasičů byl v Solnici založen již v roce 1880, a to nejváženějšími občany města, včetně tehdejšího starosty. Impulzem pro založení hasičského sboru v Solnici byl například i požár, který v roce 1847 ve městě zničil 63 domů a 20 stodol. Tento sbor plnil úkoly požární ochrany, ale měl také společenskou funkci. Sbor přečkal i období dvou světových válek, byť byla jeho činnost značně omezena. K rozdělení spolkové činnosti a zajišťování požární ochrany v Solnici došlo v roce 2002, kdy město Solnice zřídilo, jako svoji organizační složku, jednotku požární ochrany kategorie JPO V. Sbor dobrovolných hasičů nadále plní společenskou funkci. Pro své členy, ale i pro veřejnost pořádá různé kulturní akce. Nesmíme zapomínat ani na práci s kolektivem mladých hasičů, který se zúčastňuje mnoha hasičských sportovních soutěží. Sportovních soutěží se zúčastňují i dospělí členové sboru. (Almanach 130 let dobrovolného hasičského sboru Solnice 1880-2010)

2.2.2 Výjezdová jednotka

Jednotka sboru dobrovolných hasičů je, dle znění metodiky, zřizována obcí. Obec takovou jednotku zabezpečuje finančně i materiálně. Jednotky zřízené obcí v samostatné působnosti vyjíždí zpravidla k požárům, dopravním nehodám, technických zásahům a plní další úkoly vyplývající ze situace. (Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí).

Jednotka sboru dobrovolných hasičů Solnice je městem Solnice zřízena již dvě desetiletí. V roce 2003 byla zařazena do plošného pokrytí Královéhradeckého kraje jednotkami PO a stala se tak jednotkou kategorie JPO III/1 a od roku 2012 je jednotka zařazena v kategorii JPO II/1. Její současná kategorie určuje, že se jedná o jednotku SDH obce, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace a č. 1 znamená, že jednotka nepřetržitě zabezpečuje výjezd jednoho družstva, a to nejdéle do 5 minut od

vyhlášení poplachu. Jednotka je od roku 2012 určena i pro zásahy u silničních dopravních nehod, což klade další požadavky na odbornou přípravu členů, ale i potřebné vybavení.

Jednotku SDH Solnice tvoří velitel jednotky, dva velitelé družstva, z čehož je jeden zástupcem velitele jednotky, pět strojníků, čtyři technici (2x technik chemické služby, jeden technik technické služby a jeden technik služby strojní) a pět hasičů. Ve výčtu je uvedena vždy ta nejvyšší funkce, kterou v současné době člen jednotky vykonává (např. technik strojní služby je současně způsobilý i pro funkci strojník). Z celkového počtu členů jednotky jich má 12 řídičské oprávnění skupiny „C“ nebo vyšší. Z hlediska specializačních kurzů má 14 členů jednotky kurz nositelů dýchací techniky, sedm členů má kurz vyprošťování zraněných osob z havarovaných vozidel a sedm členů absolvovalo kurz obsluhovatelů motorových pil.

Jednotka sboru dobrovolných hasičů Solnice zasahuje ročně u pěti až šesti desítek událostí, jak vyplývá ze statistiky vedené velitelem jednotky, při pohledu na posledních pět let její činnosti. Jednotka má územní působnost, zasahuje tedy i mimo katastr města Solnice, které ji zřizuje. Podle statistiky výjezdů za stejné období, jednotka zasahovala mimo katastr města Solnice ve většině událostí. K mimořádným událostem jednotku vysílá Krajské operační a informační středisko HZS Královéhradeckého kraje. Nejčastěji jednotka zasahuje u dopravních nehod, hašení požárů již není její hlavní činností. V případě mimořádné události typu povodně, nebo jiné živelní pohromy, například nedávné tornádo na jižní Moravě, je jednotka vyslána i na větší vzdálenost, než je okres či kraj.

Statistika vedená velitelem JSDH Solnice také uvádí, že za rok 2021 vyjížděla jednotka celkem k 60 událostem, z čehož bylo 11 požárů, 10 zásahů technické pomoci, jedna živelní pohroma (tornádo na Jižní Moravě) a jedna mimořádná událost (likvidace ohniska ptačí chřipky), 21 dopravních nehod a 16 planých poplachů. V roce 2022 pak jednotka vyjížděla k 57 událostem, z čehož bylo 13 požárů, k 24 dopravních nehod, 10 planých poplachů, šest výjezdů, kvalifikovaných, jako technická pomoc, dva úniky ropných produktů, jedna záchrana osoby a poslední událost byla kvalifikována jako ostatní činnost, konkrétně se jednalo o převoz humanitární pomoci pro Ukrajinu.

Na základě výše uvedených skutečností je patrné, že dobrovolní hasiči mají svůj význam a v převážné většině případů jsou nepostradatelní. Mají mnohaletou tradici a byli tu dlouho před vznikem HZS. Vzpomeňme na počátky rychnovského hasičského

záchranného sboru, který neměl vlastní stanici a obýval vyklizený sklad zbrojnice dobrovolné jednotky a techniku potřebnou k zásahům si rovněž půjčoval od rychnovských dobrovolných hasičů, jelikož vlastními prostředky nedisponoval.

Jsou to právě dobrovolní hasiči, kteří v mimořádných situacích poskytují pomoc obyvatelstvu rizikového území, ať už prostřednictvím záchranných či likvidačních prací, nebo prostřednictvím ochrany obyvatelstva a majetku při živelních katastrofách, od začátku až do konce a zpravidla s minimálním finančním ohodnocením, které zdaleka nestačí na pokrytí nákladů.

Z představení obou porovnávaných jednotek a z vymezení pojmů vyplývá, že se jedná o jednotku kategorie JPO I, v případě HZS z Rychnova nad Kněžnou a o jednotku kategorie JPO II, do které je zařazena jednotka ze Solnice. Jsou to tedy zástupci dvou nejvyšších kategorií, do kterých jsou jednotky PO v ČR rozděleny.

Službu v jednotkách požární ochrany vykonávají příslušníci a členové v různých funkcích, pro službu v jednotce a výkon funkcí musí nejprve získat potřebné vzdělání dle ustanovení § 72 zákona o požární ochraně.

3 Systém vzdělávání v jednotkách požární ochrany

Prostředí integrovaného záchranného systému je dynamicky se proměňující a rozvíjející oblast. Zásadním faktorem pro správné rozhodnutí hasiče v konkrétní, zpravidla obtížné, situaci při zásahu je dostatek informací, správná aplikace znalostí a v neposlední řadě získané zkušenosti. Tato triáda přispívá ke zvýšení schopností a kompetencí hasiče.

Třetí kapitola se proto zabývá charakteristikou vzdělávání obecně a dále se úžeji zaměřuje na vzdělávání členů jednotek sboru dobrovolných hasičů a příslušníků hasičského záchranného sboru. Zároveň je kapitola doplněna o již zmíněné schopnosti a kompetence, jako součásti vzdělávacího procesu.

Souvislé a dlouhodobé učení se je známkou žijícího, nikoli přežívajícího, jedince. Mladí lidé, kteří zanevrou na učení, jsou odsouzeni k tomu brzy mentálně zestárnout, naopak staří lidé, kteří mozek udržují v dobré kondici neustálým učením se, si zachovají mládí i v pokročilém věku. Z toho je tedy zřejmé, že vzděláváním jsou lidé provázeni celý život. Mnohdy bývá také nedílnou součástí pracovního života a je tak důležité věnovat mu náležitou pozornost.

Vzdělávání je dle Hroníka „jeden ze způsobu učení (se), organizovaný a institucionalizovaný způsob učení“ (Hroník, 2007, s. 31)

Rozvoj vzdělávání zaměstnanců se setkává se stále větším ohlasem. Mnohdy i samotní zaměstnanci jsou iniciátory vzdělávání v organizaci a touží po osobním, či profesním růstu, který jim mnohdy pomůže v postupu po profesním žebříčku.

Dle Bartoňkové (2010, s. 110-111) je systém firemního vzdělávání opakující se cyklus, vycházející ze zásad firemní politiky. Důležitou součástí systematického a plánovaného firemního vzdělávání je tzv. Plán vzdělávání, tedy přehled všech vzdělávacích aktivit firmy, určených k realizaci v určitém období.

Vodák a Kucharčíková (2011) uvádí, že plán vzdělávání se skládá z přípravné fáze, realizační fáze a fáze zdokonalování. Plán vzdělávání například obsahuje témata vzdělávání, která je potřeba zajistit, cílovou skupinu účastníků, metody a techniky realizace vzdělávání, dobu a místo uskutečnění vzdělávání, nebo náklady na vzdělávání, či hodnocení vzdělávací akce.

Také hasiči jsou vzdělávání na základě plánů, označovaných jako Témata pravidelné odborné přípravy. Tato témata jsou součástí Řádu výkonu služby, vydaného ředitelem HZS KH kraje. (Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků, online)

Dle Hroníka má vzdělávání v organizaci dvě výchozí funkce, jsou jimi „rozvoj způsobilostí všeho druhu, tedy kompetentnost, a zvýšení krátkodobé a dlouhodobé výkonnosti“. (Hroník 2007, s. 127). Schopnost a kompetentnost jsou vlastnosti, kterými hasič musí disponovat. K objasnění těchto pojmů přispívá např. Veteška.

Veteška schopnost stručně definuje jako předpoklad k výkonu. Zároveň dodává, že mít potřebné schopnosti, díky nimž lze snáze a rychleji získávat informace, znalosti či dovednosti, ještě neznamená, že si bude člověk počínat úspěšně. Autor dále uvádí, že „schopnosti jsou tedy obecně chápány jako naučené dispozice k provádění určitých činností, které proto mohou být tříděny na psychické a fyzické“. (Veteška 2010, s. 85)

Během odborné přípravy, výcviku, kurzu, či školení, a po jejich absolvování, prochází každý, kdo je součástí edukačního procesu, tedy i vzdělávající se hasič, několika fázemi, tyto fáze jsou označovány jako Bloomova taxonomie kognitivních cílů, složená ze šesti hierarchicky uspořádaných kategorií cílů:

- 1) znalost (vědomost),
- 2) pochopení,
- 3) aplikace,
- 4) syntéza,
- 5) hodnocení.

Ke kompetencím Veteška uvádí, že je lze rozvíjet, a to prostřednictvím přístupu založeného na osvojování a rozvoji kompetencí, označovaného jako CBA. Cílem vzdělávání zaměřeného na kompetence je, aby učící se jedinec byl schopen zvládat situace a úkoly, které bude aktuálně, či do budoucna řešit, efektivně. (Veteška, 2010)

Hasiči absolvují několik druhů školení, výcviků a kurzů s různým zaměřením. Dle výše uvedených Veteškových slov, se jeví takové formy vzdělávání jako vhodný příklad pro CBA přístup. Například při kurzu na vyprošťování osob z vozidel není možné učit a vyučovat pouze teoretickou metodou výuky. Zde je zapotřebí využít praktické, interaktivní či explorativní metody, podtrhávající triádu, upravenou do sledu učebních kvalit podle Vetešky a Tureckiové (2008) MOCI – CHTÍT – UMĚT. Domnívám se, že

ve většině situací, k nimž se hasiči v průběhu své kariéry dostanou, je nutné směřovat způsob vzdělávání tímto způsobem. Zmiňovaní Veteška a Tureckiová mimo jiné uvádí, že mezi zdroje kompetencí můžeme zařadit např. informace, znalosti, vědomosti, dovednosti, schopnosti ale i zkušenosti.

Pandemií Covid-19 byla zapříčiněna změna dosavadního způsobu ve vzdělávání. Z informací, které pro potřeby této práce při rozhovoru poskytl nrap. stanice HZS v Rychnově nad Kněžnou, je patrné, že do této problematiky se promítl trend alternativního způsobu, tedy vzdělávání jednotek požární ochrany prostřednictvím e-learningu. Touto formou byla vedena převážná část kurzů, s výjimkou praktických částí, které musely být proškoleny prezenčně.

System vzdělávání je u příslušníků požární ochrany opřen o dva základní pilíře. Prvním je získávání odborných znalostí a dovedností základní odbornou přípravou, dle ustanovení § 40 vyhlášky o jednotkách požární ochrany a odbornou přípravou k získání odborné způsobilosti dle ustanovení § 34 vyhlášky o jednotkách požární ochrany. Pravidelné odborné přípravy se musí zúčastnit všichni příslušníci. Dle ustanovení § 36 vyhlášky o jednotkách požární ochrany odborná příprava zahrnuje prohlubování odborných znalostí, fyzickou zdatnost a prověřovací a taktické cvičení. Odborná příprava k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti se, dle ustanovení § 35 vyhlášky o jednotkách požární ochrany, ověřuje zkouškou odborné způsobilosti. (Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, online)

3.1 Odborná příprava příslušníků hasičského záchranného sboru

V této kapitole, stejně jako v celé práci, je pozornost zaměřena na hasiče, kteří jsou součástí výjezdové jednotky, takoví příslušníci jsou přijímáni do služebního poměru.

Uchazeč o přijetí do služebního poměru musí splňovat obecné podmínky, jako je podmínka plnoletosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, dále podmínka ukončeného minimálně středoškolského vzdělání, zakončeného maturitní zkouškou, fyzická, zdravotní a osobnostní způsobilost, uchazeč nesmí být členem žádné politické strany ani hnutí, nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a nesmí být členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost. Služební poměr vzniká rozhodnutím služebního funkcionáře

s personální pravomocí o přijetí uchazeče. Uchazeč do pracovního poměru musí absolvovat zdravotní prohlídku, prokázat svoji bezúhonnost a splňovat podmínku požadovaného stupně vzdělání. (HZS ČR, 2023, online)

S podmínkami přijetí do služebního poměru je možné se seznámit nejen prostřednictvím zákonů a řídicích aktů. O podmínkách přijetí je pojednáváno například i v čísle 5 z roku 2023 Magazínu Hasičárna, který je určen odborné veřejnosti.

V ustanovení § 33 Vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a řízení jednotek požární ochrany je uvedeno, že odbornou přípravou získávají hasiči odborné znalosti a praktické dovednosti, které potřebují k získání odborné způsobilosti.

Nově přijatý příslušník musí absolvovat základní odbornou přípravu. Dle ustanovení § 40 vyhlášky o organizaci a řízení jednotek požární ochrany je to pro hasiče z povolání nástupní odborný výcvik. Teprve po úspěšném absolvování tohoto vstupního kurzu, ukončeného závěrečnou zkouškou, smí příslušník vykonávat samostatnou činnost na místě zásahu.

Své znalosti může hasič dále rozvíjet pomocí specializačních kurzů. Pokud se v rámci kariérního postupu dostane příslušník na pozici velitele, strojníka nebo technika speciální služby, smí dle § 72 odst. 1 zákona o požární ochraně vykonávat takovou funkci jen s příslušnou odbornou způsobilostí. Odbornou způsobilost příslušník získá absolvováním příslušného kurzu pro její získání a je nutné ji pravidelně prodlužovat absolvováním opakovacích kurzů.

Obrázky vložené níže znázorňují kurzy se zaměřením na vzdělávání příslušníků HZS, vykonávajících službu v jednotce PO jako své zaměstnání.

HZS - vstupní kurz		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Nástupní odborný výcvik	NOV	600

Obrázek 1 Vstupní kurz, vlastní zpracování podle osnov vydávaných MV-GŘ HZS ČR

Po úspěšném absolvování nástupního odborného výcviku, může hasič absolvovat kurz pro získání způsobilosti.

HZS - kurzy pro získání způsobilosti		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Strojníků -Z	ST-Z	80
Strojní služba -Z	T-STZ-Z	80
Technická služba -Z	T-TS-Z	80
Spojová služba- Z	T-SP-Z	120
Chemická služba -Z	T-CHS-Z	160
Taktické řízení -Z	TŘ-Z	180

Obrázek 2 Kurzy pro získání způsobilosti, vlastní zpracování podle osnov vydávaných MV-GŘ HZS ČR

Specializační kurzy, které jsou další formou profesního vzdělávání, jsou, vzhledem k rozsahu, uvedeny pouze demonstrativně. Jedná se o kurzy, které, dle poskytnutých informací, absolvovali příslušníci HZS, stanice Rychnov nad Kněžnou:

- obsluha motorových pil v jednotce PO,
- vůdce malého plavidla,
- práce v divoké vodě,
- ZOP hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou,
- neodkladná zdravotnická pomoc,
- kurz posttraumatické intervenční péče,
- kurz jeřábíků a vazačů HZS ČR.

Dalšími kurzy, které příslušníci HZS mohou absolvovat, jsou ty, které slouží k prodloužení odborné způsobilosti.

HZS - Kurzy k prodloužení odborné způsobilosti		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Strojní služba -P	T-STP-P	40
Technická služba - B	T-TS-B	40
Spojová služba B	T-SP B	40
Chemická služba P	T-CHS P	40
Instruktor obsluhy motorových pil v jednotce PO - P	IOMP-P	24
POP hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou	POP LEZ	40
POP hasičů-instruktorů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou	POP IN-LEZ	24

Obrázek 3 Kurzy k prodloužení odborné způsobilosti, vlastní zpracování podle osnov vydávaných MV-GŘ HZS ČR

Pozn.: 1 hodina odpovídá u všech uvedených kurzů 1 vyučovací hodině v rozsahu 45 minut.

Součástí výkonu služby příslušníků HZS zařazených v jednotce požární ochrany je pravidelná odborná příprava v souladu s ustanovením § 36 odst. 2 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. Pravidelná odborná příprava slouží k udržování a prohlubování odborných znalostí, a je jí věnován prostor během každé směny. Základní zaměření pravidelné odborné přípravy je dáno Pokynem generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky č. 4/2021.

3.2 Odborná příprava členů Jednotky sboru dobrovolných hasičů

Z pohledu právních předpisů je problematika odborné přípravy řešena jednak v souladu s ustanovením § 72 zákona o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů a jednak v souladu s ustanovením § 32 až § 40 vyhlášky o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů, a pro zabezpečení jednotného provádění odborné přípravy jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků (dále jen „dobrovolné jednotky“). V souladu s výše uvedeným byl vydán Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 3/2014, k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků (dále jen „Pokyn GŘ HZS ČR č. 3/2014“). Pokyn GŘ HZS ČR č. 3/2014 definuje „odbornou přípravu“ do čtyř základních oblastí:

- 1) Základní odborná příprava členů dobrovolných jednotek.
- 2) Pravidelná odborná příprava členů dobrovolných jednotek.
- 3) Odborná příprava k získání nebo prodloužení způsobilosti.
- 4) Odborná příprava absolvovaná v rámci specializačních kurzů.

Nábor členů do jednotky probíhá u dobrovolných hasičů poněkud odlišně než u hasičského záchranného sboru. Je ale vhodné, aby jednotka spolupracovala s HZS kraje nebo s občanskými sdruženími, které působí v oblasti požární ochrany. Důležité je osoby ucházející se o členství v jednotce SDH obce seznámit s podmínkami vstupu do jednotky, s organizací a posláním jednotky, s povinnostmi jednotlivých členů, ale i jednotky jako celku, které vyplývají z výkonu služby v jednotce, dále je důležité je seznámit se způsobem financování a materiálního zabezpečení ze strany obce, případně komu a v jakém rozsahu se zodpovídat. (Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, online)

Uchazeč o členství v jednotce musí nejprve absolvovat pohovor s velitelem jednotky, je podroben zdravotní prohlídce a následně musí absolvovat základní odbornou přípravu v rozsahu 40 hodin. Témata základní odborné přípravy jsou stanovena Pokynem Ministerstva vnitra – Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR. Na základní odbornou přípravu zpravidla navazuje specializační kurz nositelů dýchací techniky. Z důvodu nutnosti ochrany dýchacích cest při zásahu absolvuje tento kurz většina hasičů. Člen jednotky se smí účastnit výjezdu nejdříve až po úspěšném absolvování základní odborné přípravy. (Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci jednotek PO, online)

Členové dobrovolných jednotek se mohou nadále vzdělávat pomocí specializačních kurzů. Některé z nich jsou potřebné i pro zajištění akceschopnosti jednotky, například v případě kurzu Vyprošťování u dopravních nehod, který absolvují členové jednotek předurčených pro tento typ zásahu.

Dle odstavce 2 čl. 7 Řádu výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků mohou členové dobrovolných jednotek ve funkci velitele jednotky, velitele družstva nebo strojníka své funkce vykonávat jen s požadovanou odbornou způsobilostí. Tu získají

absolvováním příslušného kurzu. Platnost odborné způsobilosti je nutné pravidelně prodlužovat v kurzech k tomu předurčených, a to v pravidelných intervalech, stanovených příslušnými legislativními předpisy.

Obrázky vložené níže znázorňují Kurzy se zaměřením na vzdělávání členů JSDH nevykonávajících službu v jednotce PO jako své zaměstnání.

JSDH - vstupní kurz		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Základní odborná příprava členů JSDH	ZOP	40

Obrázek 4 Vstupní kurz, vlastní zpracování podle osnov vydaných MV-GŘ HZS ČR

Stejně jako u příslušníků HZS i u členů JSDH existuje možnost absolvovat kurzy pro získání odborné způsobilosti.

Kurzy pro získání odborné způsobilosti členů JSDH		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Velitelé družstev a velitelé dobrovolných jednotek	V-40	40
Strojníci jednotek SDH obcí kategorie JPO II a JPO III:	S-40	40
Strojníci jednotek SDH obcí kategorie JPO V a jednotek SDH podniků, které disponují CAS nebo AS	S-16	16
Strojníci jednotek SDH obcí kategorie JPO V a jednotek SDH podniků, které nedisponují CAS nebo AS	S-8	8

Obrázek 5 Kurzy pro získání odborné způsobilosti, vlastní zpracování podle osnov vydaných MV-GŘ HZS ČR

Existuje široká škála dalších vzdělávacích příležitostí v podobě specializačních kurzů, které jsou z důvodu rozsáhlého výčtu uvedeny pouze demonstrativně, a které se dle poskytnutých informací týkají činnosti členů JSDH Solnice.

- nositel dýchací techniky,
- základy zdravotnických znalostí pro členy dobrovolných jednotek PO,
- vyprošťování u dopravních nehod pro jednotky SDH obcí,
- obsluha motorových pil v jednotce PO – Z.

JSDH - kurzy k prodloužení odborné způsobilosti členů		
Název kurzu	Kód	Počet hodin
Příprava k prodloužení platnosti odborné způsobilosti velitelů družstev a velitelů jednotek	V-8	8
Prodloužení způsobilosti strojníků jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků	S-16	16
Prodloužení způsobilosti strojníků jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků, které nedisponují CAS nebo AS	S-8	8
Instruktor obsluhy motorových pil v jednotce PO - P	IOMP-P	24

Obrázek 6 Kurzy k prodloužení odborné způsobilosti členů, vlastní zpracování podle osnov vydaných MV-GŘ HZS ČR

Pozn.: 1 hodina odpovídá u všech uvedených kurzů 1 vyučovací hodině v rozsahu 45 minut.

V osnovách kurzů V-40 a S-40 je již od roku 2014 zanesena možnost kombinace prezenční výuky a e-learningu. Díky tomu, že se část teoretické výuky přesunula do elektronické podoby, bylo možné zkrátit prezenční dobu kurzu na 24 vyučovacích hodin místo původních 40. Výstupem z e-learningové části je test, po jehož úspěšném absolvování může účastník pokračovat v prezenční výuce.

Pravidelná odborná příprava členů jednotky SDH je, dle aktuálních pokynů generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků, řízena a organizována velitelem jednotky, který zároveň odbornou přípravu ověřuje. Její obsah je každoročně měněn na základě nového pokynu. Cílem takové přípravy je prohloubení znalostí a praktických dovedností hasičů, které jsou požadovány pro výkon konkrétní funkce, kterou hasiči zastávají. Na doporučení generálního ředitele HZS ČR by měl být praktický i teoretický výcvik prováděn průběžně během celého roku.

Koncepčně je vzdělávání příslušníků jednotek HZS a členů jednotek SDH velice podobné. Rozdíly jsou tvořeny zejména nižší časovou dotací jednotlivých kurzů a odborné přípravy pro členy JSDH, která je uzpůsobena tomu, že nevykonávají službu v jednotce jako své hlavní povolání. Pokud člen jednotky ovšem vykonává službu v jednotce jako své hlavní povolání, je jeho odborná příprava shodná s členy jednotek HZS a HZSP.

Odborná příprava by ovšem měla u jednotky SDH dosahovat takové kvality, aby u zásahu nebylo takřka znatelné, zda činnost provádí příslušník jednotky HZS nebo člen jednotky SDH. Menší kvantita odborné přípravy jednotky SDH je často kompenzována tím, že členové jednotky SDH mají vyšší zájem o rozvoj vzdělání, protože službu v jednotce vykonávají ve svém volném čase, jako svůj koníček.

4 Průzkum postojů ke vzdělávání profesionálních a dobrovolných hasičů

Čtvrtá kapitola obsahuje vlastní empirické šetření menšího rozsahu, jehož výsledkem má být průzkum postoje ke vzdělávání u hasičů z konkrétních jednotek SDH a HZS na Rychnovsku. Prostřednictvím výzkumného šetření má dojít k průzkumu postojů ke vzdělávání, porovnání možností ke vzdělávání a k získání názoru jednotlivých členů jednotek na efektivitu současného řízeného profesního vzdělávání a potřebnost dále se vzdělávat. Postoje a názory profesionálních a dobrovolných hasičů budou následně komparovány.

4.1 Cíl empirického šetření

Cílem výzkumného šetření je prostřednictvím získaných dat zmapovat názory profesionálních a dobrovolných hasičů na potřebnost profesního a dalšího vzdělávání a jeho efektivitu. Dále je důležité prostřednictvím vybraných otázek zjistit, jaký postoj zaujímá zvolená cílová skupina k tématu sebevzdělávání, a co je jejich motivací pro další vzdělávání.

Výzkumný cíl vychází z hlavní výzkumné otázky, která je pro stanovení vhodné reliability rozčleněna do tří dílčích výzkumných otázek. Tyto jsou následně konkretizovány v jednotlivých tazatelských otázkách, jež jsou předkládány informantům.

Tabulka 2 Cíl empirického šetření ve výzkumných otázkách

Hlavní výzkumná otázka (HVO)	Dílčí výzkumné otázky (DVO)	Indikátory	Tazatelské otázky (TO)
Považují profesionální a dobrovolní hasiči na Rychnovsku profesní a další vzdělávání za potřebné, a jak	DVO I. Jaké jsou zkušenosti hasičů s profesním a dalším vzděláváním jednotek požární ochrany?	Doba zaměstnání	TO 1. Jak dlouho v jednotce požární ochrany sloužíte a na jaké pozici?
		Dosavadní vzdělávání	TO 2. Jak probíhalo Vaše dosavadní vzdělávání?
		Dosavadní odborná příprava	TO 3. Jak hodnotíte odbornou přípravu, je z Vašeho pohledu dostatečná?

hodnotí jeho efektivitu?	DVO II. Vnímají hasiči v jednotkách požární ochrany potřebu dále se vzdělávat?	Význam vzdělávání	TO 4. Jaký význam je z Vašeho pohledu přikládán vzdělávání na úseku požární ochrany?
		Motivace ke vzdělávání	TO 5. V čem spočívá Vaše motivace k dalšímu vzdělávání?
		Preferovaná oblast vzdělávání	TO 6. V jaké oblasti, související s požární ochranou, byste se chtěli dále vzdělávat?
	DVO III. Jak ovlivnila vzdělávání pandemie Covid 19?	Covid a restrikce vzdělávacích akcí	TO 7. Bylo pro Vás obtížnější vzdělávání v době restrikcí, zapříčiněných pandemií Covid 19?
		Použité multimediální nástroje	TO 8. Jak probíhalo Vaše vzdělávání během pandemie Covid 19, realizovalo se i prostřednictvím multimediálních a komunikačních nástrojů (např. e-learning), a považujete vzdělávání prostřednictvím elektronické platformy za efektivní?
		Kombinace typů vzdělávání	TO 9. Preferujete e-learning před prezenčním vzděláváním?

4.2 Metoda empirického šetření

Pro realizaci výzkumného šetření jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu, jež se mi jeví jako vhodná, zejména díky své flexibilitě, pochopitelnosti a efektivitě.

Hendl (2012) uvádí, že mnozí metodologové považují kvalitativní metodu výzkumného šetření jako součást kvantitativní strategie, ale vzápětí dodává, že v současné době je postavení kvalitativní metody čím dál více rovno ostatním formám výzkumu. Creswell (2007) poukazuje na to, že prostřednictvím kvalitativní metody výzkumník získá názory účastníků, které jsou v tomto případě stěžejní pro určení výsledku empirického šetření.

Názor Creswella, že takový výzkum je prováděn v běžném prostředí tazatelů, rozšiřuje Hendl (2012) o fakt, že tato skutečnost reflektuje každodennost tázaných jedinců a tím napomáhá k pozorování jejich přirozeného chování.

Základní etické zásady, kterými by se měl výzkumník při provádění výzkumného šetření kvalitativní metodou řídit, stanovuje Mišovič (2019). Jsou jimi:

- zásada anonymity, která musí být účastníkům zaručena během výzkumu, ale i po jeho skončení,
- zásada důvěrnosti sdělení a důvěryhodnosti, kdy musí být účastník informován výzkumníkem o záměru výzkumného šetření a zároveň musí být zajištěna ochrana identity účastníka
- podání ucelené informace o průběhu celého výzkumného šetření a zákaz manipulace s daty za účelem získání příznivého výsledku.

Empirické šetření pro potřeby této práce je založeno na dotazování prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Zmiňovaný Mišovič (2019, s. 79) považuje „*polostrukturovaný rozhovor za nejběžnější techniku využívanou v rámci kvalitativního výzkumu*“. Takový rozhovor se sestává z předem připravených otázek, které směřují k zjištění podstaty témat výzkumného šetření.

Mišovič (2019) v opoře o Hendlovu publikaci s názvem Kvalitativní výzkum Základní metody a aplikace, shrnuje následné doporučení orientace otázek platné pro rozhovory v kvalitativním výzkumném šetření:

1. otázky související se zkušenostmi či chováním – jejich prostřednictvím se zjišťují reakce jedince v daných situacích,
2. otázky vztahující se k názorům – napomáhají pochopit, co si tázaný jedinec myslí, kam směřuje nebo jaké jsou jeho cíle a záměry,
3. otázky související s pocity – zde je důležité správně odpovědět, není žádoucí odpověď laděná analyticky, interpretativně či názorově, smyslem otázky je emotivní reakce na zkušenosti a prožitky dotazovaných,
4. otázky zaměřené na znalosti – takové otázky nám přibližují skutečnost a fakta věci, které tázaní jedinci znají,

5. otázky vztahující se k vnímání – tyto otázky souvisí se skutečnostmi, které tázaný jedinec viděl a slyšel. Odpovědi mají přiblížit stimuly, kterým byl jedinec vystaven a jak na něj zapůsobily,
6. demografické a kontextové otázky – nejsou znalostními otázkami. Jejich úkolem je charakterizovat jedince na základě uvedených informací, zpravidla se jedná o věk, vzdělání, životní úroveň nebo například vyznávané náboženství.

Hendl (2012) kromě toho podotýká, že demografickými otázkami je vhodné rozhovor proložit, anebo zakončit. Pro potřeby tohoto empirického šetření jsou, z výše doporučeného výčtu, využity formy otázek uvedených pod č. 1, č. 2, č. 4 a č. 6.

4.3 Cílová skupina

Cílová skupina výzkumného šetření je tvořena příslušníky Hasičského záchranného sboru Královéhradeckého kraje stanice Rychnov nad Kněžnou a členy jednotky sboru dobrovolných hasičů v Solnici. Výzkumný vzorek byl stanoven záměrně, s ohledem na zvolené téma práce.

Dle Dismana (2002) přináší kvalitativní výzkumné šetření mnoho informací o malém počtu zkoumaných jedinců a počet jedinců, kteří jsou pro potřeby šetření zkoumání, je redukován.

Mišovič (2019, s. 42) dále zdůrazňuje, že „*v každém kvalitativním výzkumu znamená nejlepší výběr takový, který poskytuje bohaté a autentické údaje*“ a podotýká, že je důležité vybrat takové jedince, kteří se pohybují ve zkoumané oblasti a jsou obeznámeni s problematikou, která je předmětem zkoumání. Dále autor (2019, s. 43) deklaruje, že „*cílený výběr je zřejmě vůbec nejrozšířenější technikou výběru, s jakou se při aplikaci kvalitativního paradigmatu setkáváme*“. Užití záměrného výběru cílové skupiny je i dle Miovského (2006) považováno za nejběžnější metodu kvalitativního výzkumu. Záměrný výběr bývá také označován jako účelový, jelikož je zpravidla pro výzkumné šetření zvolen okruh účastníků dle určitých vlastností.

Cílová skupina je tvořena celkem devíti informanty, přičemž jsou všichni mužského pohlaví, ve věku 23-60 let. Pro zachování etické zásady anonymity bylo každému informantovi přiděleno fiktivní jméno.

Tabulka 3 *Přehled informantů*

Označení informanta	Zařazení v jednotce	HZS/JSDH	Doba trvání služby
Albert	technik chem. služby	JSDH	5 let
Bedřich	hasič	JSDH	3 roky
Cyril	strojník	HZS	7 let
Čeněk	strojník	JSDH	10 let
Dalibor	velitel družstva	HZS	8 let
Eduard	strojník	JSDH	19 let
František	strojník, lezec	HZS	4 roky
Gustav	strojník, lezec	HZS	6 let
Havel	velitel jednotky	JSDH	20 let

4.4 Průběh empirického šetření

Rozhovor se zpravidla použije v případech, kdy je potřeba zjistit, co si lidé myslí nebo jaký mají názor na danou problematiku. Nevýhodou rozhovoru může být skutečnost, že lidé neumí vyprávět nebo může přítomnost výzkumníka zapříčinit, že informace, podávané dotazovaným jedincem, budou zkreslené (Hendl, 2012). Kromě uvedeného tentýž autor zdůrazňuje, že je důležité na začátku rozhovoru získat souhlas se záznamem a dále si počínat tak, aby došlo k překonání psychických zábran. To souvisí s výše zmíněnou deklarací o důvěře ve výzkumnou osobu.

Rozhovory byly pro potřeby této práce poskytnuty během března 2023. Před vlastním sběrem dat byli nejprve budoucí dotazovaní jedinci osloveni s žádostí o zodpovězení otázek. Některým informantům byly otázky předem zaslány prostřednictvím e-mailu. Všem informantům byl představen důvod rozhovoru i to, jak s informacemi získanými od nich, bude dále naloženo.

Se souhlasem informantů byly z některých rozhovorů pořízeny nahrávky, díky kterým byly později zpracovány dané odpovědi. Někteří dotazovaní s nahráváním nesouhlasili, tak z jejich odpovědí byly sepsány poznámky, na jejichž základě byla později data

zpracována. V dalších podkapitolách jsou výsledky rozhovorů za obě jednotky představeny, interpretovány a shrnuty. V některých případech došlo k situaci, kdy informanti otázce ne zcela porozuměli, proto jim byla položena doplňující otázka, která dopomohla k pochopení tazatelské otázky. Pro lepší ilustraci je součástí této práce přepis rozhovoru s informantem Albertem, který pro potřeby empirického šetření poskytl nejrelevantnější a nejobsáhlejší odpovědi, viz příloha C.

4.5 Interpretace a shrnutí získaných dat

Shrnutí získaných dat je provedeno za každou jednotku souhrnně v celkem třech blocích, kdy každé dílčí výzkumné otázce odpovídá jeden blok, který je dále konkretizován jednotlivými tazatelskými otázkami. Uvedené členění vychází z již zpracované tabulky č. 2 s názvem Cíl empirického šetření ve výzkumných otázkách, která byla použita pro potřeby charakterizování cíle výzkumného šetření.

Na komparaci získaných dat je zaměřena kapitola 4.6.1, kde jsou shrnuty dílčí otázky za obě jednotky a následně jsou data komparována.

V případech, kdy byly odpovědi dotazovaných příliš roztržité, jsou pro lepší orientaci a celkový přehled nastíněny konkrétně. Pod každou tazatelskou otázkou jsou shrnuty odpovědi za členy obou jednotek.

Dílčí výzkumná otázka č. 1

Jaké jsou zkušenosti hasičů s profesním a dalším vzděláváním jednotek požární ochrany?

Cílem této otázky bylo zejména představení výzkumného souboru a získání informací o jednotlivých informantech. Předmětem dotazování byla doba strávená ve funkci, dosavadní vzdělávání na úseku PO a dosavadní odborná příprava členů obou jednotek.

TO 1 Jak dlouho v jednotce požární ochrany sloužíte a na jaké pozici?

JSDH i HZS: Charakter odpovědí na tuto otázku je rozmanitý, proto byly jednotlivé odpovědi zpracovány do tabulky č.?? s názvem Přehled informantů, která byla použita ve výše uvedené kapitole 4.3.

TO 2 Jak probíhalo Vaše dosavadní vzdělávání?

JSDH: Všichni dotazovaní příslušníci zařazení v JSDH absolvovali základní odbornou přípravu a kurz nositele dýchací techniky. Kurz vyprošťování osob z havarovaných vozidel. mají dva informanti, kurz strojníka. mají také dva informanti, kurz obsluhy motorové pily. také dva z celkem pěti dotazovaných. Kurzem základů zdravotnických znalostí. pro členy JSDH prošli celkem tři členové JSDH z pěti dotazovaných. Jeden informant absolvoval kurz Technika dobrovolné jednotky. Jeden informant absolvoval kurz velitele družstva a kurz ochrany obyvatelstva a civilní obrany.

HZS: Všichni dotazovaní absolvovali Nástupní odborný výcvik. Z hlediska odborné způsobilosti uvedli tři dotazovaní, že mají kurz Strojníků a jeden absolvoval Taktické řízení, což je předpoklad pro výkon jeho funkce velitele družstva. Ze specializačních kurzů dva informanti uvedli, že absolvovali kurz hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou. Standardem je pak kurz obsluhovatелů motorových pil.

TO 3 Jak hodnotíte odbornou přípravu, je z Vašeho pohledu dostatečná?

JSDH: Téměř všichni členové se shodli, že příprava v jednotce je dostatečná. Jeden z dotazovaných uvedl, že by měl být kladen větší důraz na praktickou část odborné přípravy a účast členů na ní také. Další informant poukázal na to, že odborné přípravě členů JSDH je přiděleno mnohem méně času, než odborné přípravě příslušníků HZS a musí se často dovzdělávat individuálně ve svém volném čase.

HZS: Téměř všichni informanti se shodli, že odborná příprava je dostatečná, ale že by se jí klidně věnovali více, například v oblasti instruktážně metodických zaměstnání. Jeden informant uvedl, že pro kvalitní provedení odborné přípravy často není dostatečné vybavení. Dále z rozhovorů vyplynulo, že by se měla příprava zintenzivnit u nových příslušníků a jeden informant podotkl, že s navýšením minimálních početních stavů příslušníků na jejich stanici je odborná příprava, která se musí absolvovat mimo stanici, problematická.

Dílčí výzkumná otázka č. 2

Vnímají hasiči v jednotkách požární ochrany potřebu dále se vzdělávat?

Smyslem této otázky bylo zjistit, jaký význam přikládají hasiči vzdělávání na úseku PO, co je motivuje k tomu se neustále vzdělávat a v neposlední řadě získat informaci o tom,

jakou oblast vzdělávání preferují a v čem by se chtěli zdokonalit nebo jakou odbornost, případně kurz si doplnit.

TO 4 Jaký význam je z Vašeho pohledu přikládán vzdělávání na úseku požární ochrany?

JSDH: Všichni dotazovaní uvedli, že vzdělávání na úseku požární ochrany má obrovský význam a není možné jej podceňovat. Shodli se na tom, že chtějí maximálně eliminovat možnost selhání při zásahu, protože by mohli ohrozit zdraví a život ostatních, i ten svůj.

HZS: Příslušníci považují vzdělávání na úseku PO za základ, bez nichž nelze garantovat znalosti. Jeden informant na otázku nahlédl i z druhé strany a mj. dodal, že veřejnost toho o oblasti PO moc neví.

TO 5 V čem spočívá Vaše motivace k dalšímu vzdělávání?

JSDH: Dle dotazovaných informantů je nejdůležitější odvést u zásahu profesionální výkon, to je motivací všech. Uvádí, že se vzdělávají proto, aby odvedli co nejlepší práci, aby byli schopni vyhodnotit nastalou situaci a adekvátně na ni reagovat.

HZS: Jako důvody motivace k dalšímu vzdělávání uvedli někteří dotazovaní potřebu naučit se nové věci a orientovat se v neustále se vyvíjejících trendech. Jeden příslušník uvedl, že mu nejde o pracovní růst, ale o udržení odbornosti a jeden odpověděl, že motivaci nemá.

TO 6 V jaké oblasti, související s požární ochranou, byste se chtěli dále vzdělávat?

JSDH: Odpovědi na tuto otázku se zdají být poněkud roztržité, nicméně většinou sledují stejný cíl: Všichni dotazovaní se chtějí dále vzdělávat. Jeden člen uvedl, že by se rád více zaměřil na vzdělávání v oblasti represe, tedy likvidaci nastalých událostí. Další člen uvedl, že by přijal vše, co by jednotku posunulo dál a bylo pro ni přínosem. Dva informanti se shodli na prohlubování již získaných znalostí a odborností. Od jednoho informanta padla přímo konkrétní odpověď, že by rád absolvoval kurz Obsluha motorových pil v jednotce PO.

HZS: Jeden příslušník by rád absolvoval kurz Neodkladná zdravotnická péče, jeden příslušník se chce dovzdělat v oblasti chemické služby. Tři informanti se shodli, že by uvítali intenzivnější odbornou přípravu ve vyprošťování u dopravních nehod.

Dílčí výzkumná otázka č. 3

Jak ovlivnila vzdělávání pandemie Covid 19?

Tato otázka je klíčová k získání postojů, souvisejících s restrikcemi, které doslova ochromily dosavadní vzdělávání. Cílem bylo zjistit, zda hasiči spatřují smysl ve změně, která musela nutně nastat, tedy v kombinaci distančního a prezenčního vzdělávání, a považují ji za efektivní.

TO 7 Bylo pro Vás obtížnější vzdělávání v době restrikcí, zapříčiněných pandemií Covid 19?

JSDH: Všichni dotazovaní se shodli, že vzdělávání takřka neprobíhalo, jelikož se nesměli scházet. Jeden informant uvedl, že z důvodu nástupu k jednotce v době koronaviru, byla jeho základní odborná příprava komplikována přerušováním, což byl následek momentálních opatření. Stejnou část Základní odborné přípravy tehdy musel absolvovat vícekrát.

HZS: Dotazovaní se v odpovědích shodli na tom, že kurzy, u kterých to bylo možné, probíhaly dálkovou formou a že některé, zejména opakovací, kurzy jsou realizovány distančně nadále. Kurzy, které z důvodu obsažení praktické výuky nebylo možné vést dálkově, byly odloženy. Většina se shodla na tom, že vzdělávání tím pro ně bylo obtížnější, zejména v oblasti praktického výcviku.

TO 8 Jak probíhalo Vaše vzdělávání během pandemie Covid 19, realizovalo se i prostřednictvím multimediálních a komunikačních nástrojů (např. e-learning), a považujete vzdělávání prostřednictvím elektronické platformy za efektivní?

K této otázce je dlužno dodat, že oběma jednotkám byla položena stejná otázka, ačkoli JSDH nedisponuje programem v oblasti pravidelné odborné přípravy na provádění školení prostřednictvím multimediálních a komunikačních nástrojů. Pro členy JSDH je e-learning nabízen jako alternativa pouze části prezenční teoretické výuky u kurzů velitele a strojníka.

JSDH: Odpověď na první část otázky vychází z odpovědi na předchozí TO: tedy že vzdělávání v období restrikcí bylo minimální a následně probíhalo pouze ve chvílích momentálního rozvolnění stanovených opatření. Mnohá školení byla odložena a ke standardnímu režimu se jednotka vrátila, naštěstí bez větších obtíží, v době, kdy byla

situace ohledně covidu příznivější. Jeden z dotazovaných uvedl, že vzdělávání teoretické části by eventuálně, v situacích podobných pandemii, mohlo být organizováno elektronicky, například prostřednictvím prezentací a ověřování znalostí by mohlo probíhat na základě on-line testů, ale tento systém by si musela jednotka vytvořit zcela vlastní, jelikož centrálně nic takového prozatím neexistuje. Kurzy, které jsou prováděny ve vzdělávacích institucích, byly členům JSDH přeloženy na období, kdy jejich výuka mohla opět probíhat.

HZS: Z odpovědí příslušníků vyplývá, že z pohledu snižování nákladů na vzdělávání, či zkrácení prezenční doby kurzu, má distanční forma školení a jiného vzdělávání smysl. Ovšem v praktické přípravě žádný přínos pro vzdělávající se osoby nemá a nepovažují ho v tomto ohledu za efektivní. Jeden informant podotkl, že díky e-learningu se dá rychleji proškolit větší počet studujících.

TO 9 Preferujete e-learning před prezenčním vzděláváním?

JSDH: Všichni dotazovaní informanti jednohlasně uvedli, že vzdělávání prostřednictvím elektronické platformy neuznávají a zastávají názor, že praktickému školení a výcviku se nic nevyrovná.

HZS: Informanti jednoznačně preferují přímý kontakt s lektory a předání zkušeností při prezenčním vzdělávání.

4.6 Výsledky empirického šetření, jejich komparace a náměty pro praxi

Cílem empirického šetření bylo prostřednictvím získaných dat zmapovat názory profesionálních a dobrovolných hasičů na potřebnost profesního a dalšího vzdělávání a jeho efektivitu. Poznatky získané na základě rozhovorů jsou v této kapitole přetransformovány ve výsledek empirického šetření, který je dále komparován. Součástí kapitoly je také doporučení vyplývající z odpovědí obou subjektů.

K první dílčí výzkumné otázce z odpovědí obou skupin informantů vyplývá, že vzdělávání považují za stěžejní a jsou přístupni prohlubování doposud získaných znalostí a dovedností, i získávání odborností nových. Dále z empirického šetření vyplývá, že potřeba dále se vzdělávat je u některých informantů ovlivněna motivací a považují za důležité zdokonalovat se v tom, co již ovládají. Závěr interview se týká

způsobu vzdělávání v době pandemie. Není s podivem, že pro převážnou část dotazovaných, bylo vzdělávání v době koronaviru složité. Jak hasiči z jednotky SDH nebo HZS, se shodli, že je vhodnější vzdělávat se prezenčně. Téměř všichni v rozhovorech uvedli, že pokud by se měli opět vzdělávat online, tak pouze v případě teoretické části, a i tak by pro ně byl tento způsob velice nekomfortní.

Komparace výsledků šetření jednotek

Způsob vyhodnocení výsledků prostřednictvím komparace byl zvolen záměrně. Nabízel se mimo jiné i s ohledem na zvolené téma. Výraz komparace pochází z latiny a v překladu znamená srovnání nebo porovnání. Následující kapitola je tedy zaměřena na porovnání výsledků empirického šetření za jednotku sboru dobrovolných hasičů a za jednotku hasičského záchranného sboru.

Výsledek a komparace DVO I.

Jaké jsou zkušenosti hasičů s profesním a dalším vzděláváním jednotek požární ochrany?

Dílní výzkumná otázka DVO I sestává z tazatelských otázek 1-3. Cílem bylo zjistit, jaké mají členové JSDH a příslušníci HZS zkušenosti s dosavadním vzděláváním a s odbornou přípravou na úseku PO.

Z otázky zaměřené na dosavadní vzdělávání vyplývá, že příslušníci HZS mají optimálněji nastavené příležitosti ke vzdělávání na úseku PO, což lze přisuzovat mimo jiné i nabídce kurzů, která je pro obě jednotky rozdílná. Zároveň z poskytnutých rozhovorů vyplynulo, že prostředky a vybavení, kterými HZS disponují, jim z velké části vzdělávání a odbornou přípravu usnadňuje. Členové JSDH musí, oproti příslušníkům HZS, vzdělávání i odborné přípravě obětovat mnohem více, ne-li většinu svého volného času, jelikož veškerá jejich činnost, související s působením v jednotce, od vzdělávání, přes pravidelnou odbornou přípravu, až po účast na výjezdech, probíhá v jejich volném čase, nebo jsou uvolněni ze zaměstnání. Závěrem je nutno dodat, že obě jednotky by odbornou přípravu v určitých oblastech zintenzivnily.

Výsledek a komparace DVO II.

Vnímají hasiči v jednotkách požární ochrany potřebu dále se vzdělávat?

Druhá dílčí otázka je tvořena tazatelskými otázkami č. 4-6. Cílem této dílčí výzkumné otázky bylo zjistit, v čem hasiči spatřují význam a motivaci pro další vzdělávání.

Z odpovědí je patrný první znatelnější rozdíl mezi oběma jednotkami a dochází k zajímavému zjištění. Členové JSDH se vzdělávají za účelem eliminace jakéhokoli selhání u zásahu. Vzdělávání přikládají obrovský význam a cítí jeho potřebnost. Dále se všichni z jednotky SDH shodli na tom, že se vzdělávají zejména z toho důvodu, aby u zásahu odvedli profesionální práci a dokázali reagovat na nastalou situaci. Oproti tomu příslušníci HZS se, dle odpovědí, vzdělávají převážně za účelem osobního růstu, udržení získaných znalostí a jejich rozšíření o aktuální trendy v oblasti PO. Zarážejícím zjištěním byla odpověď jednoho příslušníka HZS, že žádnou motivaci ke vzdělávání nemá. Příjemným výsledkem šetření naopak bylo, že téměř všichni hasiči, z obou jednotek, chtějí ve vzdělávání pokračovat i nadále.

Výsledek a komparace DVO III.

Jak ovlivnila vzdělávání pandemie Covid 19?

Cílem otázky bylo zjistit, jaký přístup ke vzdělávání měli členové jednotky SDH, oproti příslušníkům HZS. Již z prvního rozhovoru bylo patrné, že výsledky šetření za každý subjekt budou nejvíce rozdílné z doposud položených otázek.

Z odpovědí informantů z JSDH je patrné, že vzdělávání pro ně bylo opravdu problematické. Nedisponovali adekvátními prostředky, které by jim usnadnily distanční vzdělávání teoretické části a praktická část odborné přípravy musela být odložena na dobu rozvolnění tehdejších vládních opatření. Časovou ztrátu, do které se tak, nikoli vlastní vinou, dostali, v brzkém čase dorovnali, a to zejména díky své pílí, odhodlání a motivaci. Oproti tomu příslušníci HZS byli vzdělávání i v době pandemie, právě prostřednictvím elektronických komunikačních nástrojů. Za obě jednotky je výsledek odpovědí takový, že v praktické části odborné přípravy bylo vzdělávání obtížné. Co do efektivit používání elektronické platformy na úseku vzdělávání a pravidelné odborné přípravy se členové JSDH a příslušníci HZS shodli, že praktickému školení a výcviku se nic nevyrovná.

Podnět k optimalizaci situace vyplývající ze zjištěných skutečností

Z uvedeného shrnutí odpovědí jednotlivců je patrné, že jsou oblasti, kdy se členové JSDH a příslušníci HZS ve svých názorech na problematiku vzdělávání a odborné přípravy na

úseku požární ochrany rozcházejí. Je nezbytné zhodnotit výstupy a navrhnout inovativní opatření za každou jednotku zvlášť.

K problematice příležitostí ke vzdělávání u členů jednotky sboru dobrovolných hasičů, je v první řadě podstatné zohlednit časovou dotaci kurzů a potřebu vměstnat do ní co nejvíce informací. Nejmarkantnější je tento rozdíl ve vstupních kurzech, kdy kurz NOV, určený příslušníkům HZS, má 600 vyučovacích hodin, zatímco kurz ZOP, určený pro členy JSDH, má časovou dotaci pouhých 40 vyučovacích hodin. Vlivem pandemie, která zapříčinila kolaps dosavadních systémů, bylo zapotřebí v mnoha oborech změnit stávající způsoby a hledat nová, inovativní řešení, jak se s nastalou situací vypořádat a utrpět tak co nejmenší ztráty.

V souvislosti se skutečností, kdy členové JSDH vnímají jako nedostatečné a problematické aktuální zákonné stanovení časové dotace na jednotlivé kurzy, se nabízí dvě řešení: prvním řešením by bylo zvýšení časových dotací kurzů. Zde ovšem vyvstává problém dlouhodobějšího uvolňování členů JSDH z jejich zaměstnání a také s již aktuálním přetížením vzdělávacích institucí. Druhé momentálně snáze proveditelné řešení, které se nabízí jako vhodná alternativa, je použití elektronické platformy. Ta se již konkrétně používá například u kurzu S-40, určeného pro strojníky, kde je stanovena zákonná časová dotace 40 hodin. Při využití e-learningu je rozdělena na vzdělávání o 16 hodinách prostřednictvím e-learningu, na které navazuje 24 hodin proškolených prezenčně. Navrhovaným řešením by bylo zachovat prezenčních 40 hodin, na které jsou vzdělávací instituce i jednotky zvyklé, a doplnit je minimálně o zmiňovaných 16 hodin e-learningového kurzu v rámci samostudia. Bylo by tak možné navýšit obsah osnov kurzu, případně jej probrat podrobněji, a prezenčně se pak věnovat zejména praktické výuce. Znalosti získané na základě distanční formy vzdělávání by bylo nutné před absolvováním prezenční části důkladně ověřit, například pomocí testů tak, aby neutrpěla kvalita vzdělávání.

Dle výsledku empirického šetření, vztahujícího se k příslušníkům HZS, se nabízí namířit pozornost směrem ke snížení nedostatků v oblasti způsobu vzdělávání například využitím možností aplikace znalostí a vědomostí, určených pro odbornou přípravu, přímo na jednotlivých stanicích HZS, bez nutnosti příslušníků za vzděláváním dojíždět a tím vědomě snižovat určené početní stavy na stanicích. Tuto činnost by mohli vykonávat lektori přímo z HZS, případně se nabízí varianta využití soukromých subjektů.

Například v oblasti vnikání do uzavřených prostor lze využít nabídky školení od firmy RESCOP SYSTÉM, která se zabývá výrobou prostředků pro tyto činnosti. Další takovou společností, se zaměřením na širší oblast vzdělávání na úseku PO, je Rescue Profi Academy, jejíž zástupci nabízí získání příslušných znalostí a dovedností a zdokonalení se ve stávající oblasti. Avšak vzhledem k povaze hasičského záchranného sboru se jeví jako nejvhodnější školení příslušníků vlastními lektory, kteří se budou pravidelně v uvedených oblastech vzdělávat.

Závěr

Zaměření bakalářské práce spočívalo ve zmapování možností a postojů ke vzdělávání příslušníků Hasičského záchranného sboru Královéhradeckého kraje, stanice Rychnov nad Kněžnou a členů Jednotky sboru dobrovolných hasičů v Solnici. Teoretická část práce, jež se skládala z jednotlivých kapitol, zaměřených na vymezení pojmů, vztahujících se k požární ochraně, stručnou historii hasičstva, popis konkrétních, později komparovaných, subjektů a systém jejich vzdělávání, přispěla k možnosti uskutečnit vlastní výzkumné šetření, na jehož základě byly jednotlivé subjekty porovnány.

Empirického šetření se účastnilo celkem devět informantů ze dvou jednotek požární ochrany různých kategorií. Záměrem uskutečnění empirického šetření, prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, bylo zjistit, jak jednotliví hasiči přistupují ke vzdělávání na úseku požární ochrany a jaké příležitosti k němu mají. Na základě uvedeného záměru byla stanovena hlavní výzkumná otázka: *Považují profesionální a dobrovolní hasiči na Rychnovsku profesní a další vzdělávání za potřebné, a jak hodnotí jeho efektivitu?*, která byla dále konkretizována třemi dílčími výzkumnými otázkami, jejichž zaměření spočívalo ve zjištění dosavadních zkušeností a profesního zařazení, postojů ke vzdělávání a způsobu edukace v době pandemie Covid 19. Tyto dílčí otázky byly následně specifikovány tazatelskými otázkami.

Významným a příznivým zjištěním, které vyplynulo z výzkumného šetření, je skutečnost, že 90 % dotazovaných považuje profesní a další vzdělávání na úseku požární ochrany za zásadní a chtějí své vědomosti a dovednosti v různých oblastech zmiňovaného úseku dále prohlubovat. Dále z výzkumného šetření vyplynulo, že jsou rozdíly ve způsobu a možnostech vzdělávání jednotek, ačkoli činnosti prováděné při zásahu musí dosahovat profesionální úrovně jak u příslušníků HZS, tak i členů JSDH. I díky kvalitnímu vzdělávání se můžeme na hasiče spolehnout v každé situaci a je více než žádoucí, aby se oblast jejich vzdělávání i nadále rozvíjela jak obsahem, tak i způsobem vzdělávání a oni tak mohli adekvátně reagovat na nově vzniklé situace.

Práce byla zaměřena na současné možnosti a příležitosti k profesnímu a dalšímu vzdělávání hasičů z jednotek požární ochrany. Z výsledků práce vyplývá, že dosavadní způsob vzdělávání má určité nedostatky, díky nimž vznikají rozdíly v příležitostech ke vzdělávání mezi příslušníky hasičských záchranných sborů a členy jednotek sboru dobrovolných hasičů. Z provedeného výzkumného šetření vyplynuly podněty, které by

mohly přispět ke zlepšení systému vzdělávání a k inovacím v řešené oblasti. Takovou možností je například vzdělávání příslušníků HZS nebo členů JSDH přímo na stanicích, ať už externími lektory nebo lektory z vlastních řad, kteří jsou na tuto činnost sami řádně proškoleni. Tímto způsobem by nedocházelo k zmiňovanému oslabení stavů, a tedy k ohrožování akceschopnosti jednotky. Vzhledem k dynamickému rozvoji oblasti požární ochrany lze očekávat, že v dohlednu projde systém vzdělávání změnou, která by mohla souviset i s dostupnějšími vzdělávacími příležitostmi pro hasiče.

Seznam použitých zdrojů

BARTOŇKOVÁ, Hana. *Firemní vzdělávání*. Praha: Grada, 2010. 204 s. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-2914-5.

CRESWELL, John W. *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. 3rd ed. Los Angeles: SAGE, ©2013. 448 s. ISBN 978-1-4129-9531-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HRONÍK, František. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. Praha: Grada, 2007. 233 s. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-1457-8.

LEC, Tomáš, STODŮLKA Vladimír, ŠTĚPÁNEK Pavel. *Almanach 130 let dobrovolného hasičského sboru Solnice 1880-2010*. Solnice 2010. 24 s. ISBN neuv.

MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. 292 s. Studijní texty; 72. svazek. ISBN 978-80-7419-285-2.

NITRA, Josef. *Pompiéři, požárníci, hasiči: dějiny českého hasičství*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2020. 355 s. ISBN 978-80-7553-796-6.

SKALSKÁ, Květoslava, HANUŠKA, Zdeněk a DUBSKÝ, Milan. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. 55 s. ISBN 978-80-86640-36-5.

SZASZO, Zoltán. *Stručná historie profesionální požární ochrany v českých zemích*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2010. 306 s. ISBN 978-80-86640-60-0.

VÁCLAVÍK Jiří. *Hasičský Záchranný Sbor Královéhradeckého kraje územní odbor Rychnov nad Kněžnou 1970-2020*. Rychnov nad Kněžnou 2020. nestr. ISBN neuv.

VETEŠKA, Jaroslav. *Kompetence ve vzdělávání dospělých: pedagogické, andragogické a sociální aspekty*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 200 s. ISBN 978-80-86723-98-3.

VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Kompetence ve vzdělávání a strategie profesního rozvoje*. Praha: Česká andragogická společnost, z.s., 2020. 178 s. ISBN 978-80-907809-1-0.

VODÁK, Jozef a KUCHARČÍKOVÁ, Alžbeta. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 237 s. Management. ISBN 978-80-247-3651-8.

Periodikum:

OLŠANSKÝ, Milan. Ti, kdo nás chrání. *Hasičárna*. Praha: Medialight, 2023, č. 5, s. 64–69. ISSN 2787-9224.

Elektronické zdroje:

Hasičský záchranný sbor České republiky: Jednotky požární ochrany. *Hasičský záchranný sbor* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2023 [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/jednotky-pozarni-ochrany.aspx>

Řídící akty Hasičského záchranného sboru:

Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí. In: *Česká asociace hasičských důstojníků* [online]. [citováno 2023-01-07]. Dostupné z: http://metodika.cahd.cz/metodika_JSDH/Methodika_zrizovani_JSDHO_2014.pdf

Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Hasičský záchranný sbor, Jednotky požární ochrany, 2023 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/rad-vykonu-sluzby-v-jednotkach-hzs-podniku-sdh-obci-a-sdh-podniku.aspx>.

Legislativní zdroje:

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o požární ochraně. In: *Aspi. Wolters Kluwer ČR* [online]. [citováno 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/51500/1/2/vyhlaska-c-246-2001-sb-o-stanoveni-podminek-pozarni-bezpecnosti-a-vykonu-statniho-pozarniho-dozeru->

vyhlaska-o-pozarni-prevenci/vyhlaska-c-246-2001-sb-o-stanoveni-podminek-pozarni-bezpecnosti-a-vykonu-statniho-pozarniho-dozoru-vyhlaska-o-pozarni-prevenci

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o požární ochraně. In: Aspi [online]. [citováno 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/51501/0/2/vyhlaska-c-247-2001-sb-o-organizaci-a-cinnosti-jednotek-pozarni-ochrany/vyhlaska-c-247-2001-sb-o-organizaci-a-cinnosti-jednotek-pozarni-ochrany>

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. In: *Požáry.cz* [online]. [citováno 2023-02-1]. Dostupné z: <https://storage.pozary.cz/article/4/f/4f0c7c4decadc/zakonyprolidi-cs-1985-133-v20220101.zo1v010v2l.pdf>

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru). In: *Požáry.cz* [online]. [citováno 2022-11-07]. Dostupné z: <https://storage.pozary.cz/article/4/f/4f0c80cf7ac66/zakon-320-2015-hzs.znue3ac534.pdf>

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [citováno 2022-11-22]. Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/zakon_361_2003

Přílohy

Přepis rozhovoru s informantem Albertem

TO 1: Jak dlouho v jednotce požární ochrany sloužíte a na jaké pozici?

U Jednotky sboru dobrovolných hasičů Solnice sloužím pět let. Aktuálně na pozici technik chemické služby. V organizačním řízení jsem navíc pověřený i odbornou přípravou jednotky, respektive organizací a prováděním pravidelné odborné přípravy.

TO 2: Jak probíhalo Vaše dosavadní vzdělávání?

Základní odbornou přípravu jsem po nástupu absolvoval přímo u naší jednotky. Následně jsem byl vyslán na kurz nositelů dýchací techniky. Zúčastnil jsem se také kurzu Základy zdravotnických znalostí a pro výkon funkce technika chemické služby jsem byl vyslán na kurz TCH-16, což je Technik dobrovolné jednotky požární ochrany. Další znalosti a dovednosti jsem postupně nabýval při pravidelných výcvicích jednotky, správně tedy řečeno pravidelné odborné přípravě. V současné době zde figuruje samostudium a nabývání znalostí studiem na vysoké škole v oblasti požární ochrany.

TO 3: Jak hodnotíte odbornou přípravu, je z Vašeho pohledu dostatečná?

Pokud se budeme bavit o odborné přípravě dobrovolné jednotky obecně, je jako první potřeba zmínit velké časové znevýhodnění vůči odborné přípravě HZSka. Není samozřejmě možné z časových důvodů, když službu v jednotce vykonávají členové JSDH ve svém osobním volnu, mít na odbornou přípravu přidělené stejné množství času, jako HZSko. Ovšem ideálně by měla být odborná příprava taková, aby na místě zásahu nebyly viditelné rozdíly v práci hasičů z různých jednotek. Proto je časově složité zvládnout odbornou přípravu, tak aby měla potřebnou kvalitu. Ale jde to, hlavně díky tomu, že to ty hasiče baví.

Věc, co nejsme schopní ovlivnit, jsou kurzy, kterých se musíme zúčastňovat. Vzhledem k naší lokalitě, není prakticky jiná možnost než kurzy absolvovat v Ústřední hasičské škole Bílé Poličany. Můj pocit je bohužel takový, že kvalita vzdělání v této škole nedosahuje takové úrovně, jaké by bylo potřeba. Zvláště když se člen jednotky musí kvůli kurzu uvolnit ze svého civilního zaměstnání, což je třeba u kurzu strojníků celý pracovní týden, proto by se měl čas strávený na kurzu maximálně využít a jeho obsah by měl být opravdu kvalitní. Nejde přeci o to, aby si hasič z kurzu dovezl doklad o jeho absolvování,

ale o to, aby se zde něco opravdu naučil. Před covidem některé kurzy pořádalo i krajské HZSko, ale covidem se to přerušilo.

Je potřeba se rozvíjet nad rámec daných osnov a jít s dobou, protože osnovy pro členy dobrovolných jednotek nejsou dostatečné. Takže je potřeba, aby jednotky vynaložily vlastní iniciativu a sháněly se po těch informacích, aby hledaly různé alternativy.

Třeba povinnou pravidelnou odbornou přípravu je nutné doplnit o témata a činnosti, které konkrétní jednotka skutečně potřebuje. Například, jelikož je naše jednotka určena pro zásahy u dopravních nehod, máme za povinnost, každý rok uskutečnit v téhle oblasti osmi hodinovou odbornou přípravu. Jenže za osm hodin proškolíme akorát tak teorii. Ti hasiči musí mít v té činnosti praxi a jistotu, a to těmi osmi hodinami rozhodně nezískají. Stihne se projít tak možná osnova a teorie. Takže dalších minimálně osm hodin je potřeba strávit praxí, tedy vyprošťovat zraněné nebo pracovat s tím vyprošťovacím zařízením. Ale ne jednotka jako celek s tím, že ve výsledku si to každý zkusí dvacet minut a jde se od toho, ale že každý člen si těch několik hodin odpracuje. Takový postup je nutné stanovit ve většině oblastí pravidelné odborné přípravy tak, aby byla zajištěna ta její kvalita.

TO 4: Jaký význam je z Vašeho pohledu přikládán vzdělávání na úseku požární ochrany?

Má velký význam, společně s materiálním vybavením je vzdělání hasičů to nejdůležitější, co k úspěšnému zásahu potřebují. Není možný se učit metodou pokus – omyl.

Jednoduše řečeno, hasiči, kteří jedou k zásahu, musí znát obecný postup, kterým budou mimořádnou událost řešit, včetně rizik, které na ně čekají. Musí dokonale zvládat práci s vybavením, které si na místo vezou a znát jeho možnosti. Na místě zásahu už není čas přemýšlet nad tím, co se jak používá. Je tam potřeba adaptovat naučený postup, na tu konkrétní událost a mnohdy improvizovat. Kvalitní příprava je teda základem úspěšného zásahu.

TO 5: V čem spočívá Vaše motivace k dalšímu vzdělávání?

Ta vlastně odpovídá předchozímu bodu. Tedy připravit se na to, co mě jako hasiče čeká, nebo spíše na to, co by mě mohlo potkat. Získáním dalšího množství znalostí a dovedností je člověk schopen na vzniklou situaci lépe reagovat, hlavně získat nějaký vnitřní klid a nadhled nad situací. Snaha je co nejméně se učit za pochodu, ale i to má svoji váhu

a mnohdy to nejde ovlivnit, protože práce hasiče je hodně o improvizaci. Důležitý je neustále se rozvíjet a nezačít stagnovat.

TO 6: V jaké oblasti, související s požární ochranou, byste se chtěli dále vzdělávat?

V oblasti represivní, tedy ve vzdělávání výjezdových hasičů

Represivní vzdělávání? Co konkrétně tím myslíš?

To je ta část požární ochrany, která řeší vzniklé události. Požární ochranu máš vlastně rozdělenou do dvou směrů, a to na prevenci, tedy předcházení událostem a represii, což je likvidace těch událostí, které se stanou.

TO 7: Bylo pro Vás obtížnější vzdělávání v době restrikcí, zapříčiněných pandemií Covid 19? A v čem?

Tam vznikl hlavní problém v tom, že se naše jednotka nemohla scházet, respektive její činnost byla omezena pouze na výjezdovou činnost a s ní spojené nezbytné úkony. Jak kvůli v té době vydaným nařízením, tak kvůli případnému ohrožení akceschopnosti jednotky.

Takže pravidelná odborná příprava se posouvala do měsíců, kdy docházelo k uvolňování opatření a ta jednotka se mohla opět pravidelně scházet.

Co se týká získávání nebo prodlužování odborných způsobilostí v institucích, k tomu určených, případně na územních odborech HZSka, tak opět docházelo k překládání termínů na měsíce bez restrikcí, případně k podmíněnému prodlužování. Dodnes, tedy skoro tři roky od začátku pandemie Covid-19, nedošlo k tomu, aby se dohnal časový skluz způsobený pandemií, respektive abychom se z hlediska termínů, délky čekání na kurzy, naplněností kurzů apod. vrátili do stavu před ní.

TO 8: Jak probíhalo Vaše vzdělávání během pandemie Covid 19, realizovalo se i prostřednictvím multimediálních a komunikačních nástrojů (např. e-learning), a považujete vzdělávání prostřednictvím elektronické platformy za efektivní?

Jak jsem říkal, školení a výcviky jsme prováděli v obdobích s mírnějšími opatřeními. Naštěstí jsme v obou koronavirových letech byli schopni skluz dohnat. Pokud by restriktce trvaly větší část roku, byli bychom nuceni přistoupit ke změně organizace pravidelné odborné přípravy.

Měli jste teda něco formou e-learningu?

U naší jednotky k tomu reálně nedošlo. Bylo by nutné vytvořit si nový vlastní systém, protože ten stávající s takovou variantou nepočítá. Muselo by dojít k rozdělení teoretické a praktické části pravidelné odborné přípravy. Praktické výcviky bychom byli nuceni odložit a realizovat opět až po rozvolnění. Teoretická část by byla ovšem školená elektronicky. Jakou formou by to probíhalo nejsem schopný s jistotou říct, ale uvažoval bych nad vytvořením prezentací a nabyté znalosti by se ověřovaly on-line testy.

Takže z HZS Vám nic neposkytlí?

Ne. Způsob provedení odborné přípravy závisí na veliteli dané jednotky, který za to nese zodpovědnost. To je ale běžné, že prezentace, testy a další pomůcky pro zjednodušení vzdělávání si velitel jednotky, nebo osoba kterou velitel pověřil provedením odborné přípravy, musí vytvořit sám, na základě pokynu z HZS ČR a informací z metodických listů, bojového a cvičebního řádu, norem znalostí a konspektů, kde jsou informace uvedeny většinou formou souvislého textu. Někjaké pomůcky a prezentace vytvořené centrálně samozřejmě existují a jsou k dispozici, ale je to jen zlomek ze všech témat v oblasti odborné přípravy.

TO 9: Preferujete e-learning před prezenčním vzděláváním?

Osobně jsem se s e-learningem při vzdělávání u hasičů zatím nesetkal. Na tuto zkušenost teprve čekám. Ale existují varianty specializačních kurzů, které kombinují e-learning a praktickou prezenční výuku. V tom vidím veliký potenciál, protože se tím zkracuje doba, kdy člen jednotky musí být kvůli kurzu uvolněn ze svého civilního zaměstnání, je to tak pro něj příjemnější a lepší. Nejprve tedy absolvuje e-learningovou část, která je zaměřená na teoretické znalosti, nebo alespoň jejich část a následně absolvuje prezenční výuku v příslušné vzdělávací instituci, která kurz organizuje. Prezenční výuka se tak může zkrátit skoro až o polovinu.